

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE BAZI TERS UYGULAMALAR

Prof. Dr. Macit ÖZHAN

Hayvancılık sektörümüzün arzulanan düzeye ulaşamamasında mevcut bir çok ekonomik, sosyo-ekonomik ve kültürel problemlerimiz mevcutken ve bunların çözümü için uğraş verilirken, bu gün bu kesimde bazı ters uygulamaların varlığı işi daha da çıkmaza sokmaktadır. Nedir bu ters uygulamalar? Kanımızca bunları şu başlıklar altında ortaya koymak olasıdır.

1. Yetersiz fiyat uygulaması.

Doğal olarak her faaliyetten bir fayda beklenir. Bu kırsal tarım sektörü için de geçerlidir. Çok basit bir eşitlik olan :

$Kâr = (\text{ürünxfiyat}) - \text{Üretim maliyeti}$
formülünde, üretim maliyeti gelirden (ürünxfiyat) daima daha düşük olmalıdır. İşletme sahipleri üretimin her aşamasında bu eşitliğin iki tarafını da dikkatle hesaplamak durumundadırlar. Ancak Yurdumuzda bugünkü koşullarda eşitliği dengede tutmak bile olası değildir. Durum bu şekilde olunca kârlı olmayacak bir hayvancılık işletmesinin faaliyetini sürdürmesinin bir anlamı kalmamaktadır. Nitekim son günlerde bazı işletmelerin ellerindeki yüksek verim potansiyeline sahip, saf ya da değişik kan dereceli melez hayvanlarını, kasaplık olarak sattıkları gözlenmektedir.

Hayvancılığımızdan sorumlu ve geliştirilmesinde görevli kamu kuruluşlarımızın; başka Tarım-Orman ve Köyİşleri Bakanlığı ve bu Bakanlığa bağlı kuruluşların, yukarıdaki olgu karşısında davranışlarını açıklamak oldukça zordur.

Hayvan ve hayvansal ürünlerin piyasada oluşan fiyatlarının, üretim-tüketim zinciri içindeki her aşamada kontrolü ve gerekli müdahalelerin yapılması gerekir. Bakanlığın kendi kuruluşları yolu ile yaptığı alımlarda uyguladığı fiyatın, ürünün maliyet fiyatlarının altına düşmemesini gözönünde bu-

ludurulmalıdır. Et ve Süt alımlarında uygulanan fiyatlar, bir işletmenin kendisini çevirmeye yeterli olmadığı, daha açık bir deyimle, üreticiye herhangi bir kâr sağlamadığı için, o işletme et ve süt üretim faaliyetini terketmekte ve buna bağlı olarakta üretim hayvanını elden çıkarmaktadır.

Esasında fiyat oluşturmada, çeşitli bölgelerde «en düşük maliyetle üretim» araştırmaları yapılmalı ve bu araştırma verileri baz olarak kullanılmalıdır. Her bölgede önerilen bu tip araştırmaların yapılamıyacağı savı geçerli bir özür değildir. Zira Bakanlığın tüm il ve ilçelerde kuruluşları ve bu kuruluşlarda teknik elemanları vardır. Bu büyük potansiyelden yararlanmak gerekir. Ayrıca değişik yörelerde varolan Ziraat Fakülteleri ile bu konuda ortak çalışmalar da yapılabilir.

2. Damızlık olacak hayvanların beside kullanılması.

Çok uzun yıllar ve yorucu çalışmalara, hatta döviz ödenerek elde edilen verimi yüksek saf kan ya da değişik kan dereceli hayvanların varolan hayvan popülasyonumuzdaki oranlarının artırılması gerekirken, aksine gün geçtikçe azalma görülmektedir.

Bu azalışta yukarıda sözü geçen yetersiz fiyat uygulamasının dışında, bir başka etmen de; değişik oranlarda kültür kanına sahip melezlerin ve saf kanların besiyeye alınmasıdır. Her 5 yıllık kalkınma planının, hayvancılığı geliştirme bölümünde «düşük verimli hayvanlar yerine, yüksek verimli kültür ırkı hayvanların ikamesi» esas alındığı halde, uygulama tam tersine olmaktadır. Esasında hayvan popülasyonumuzda bu tip hayvanların oranını yükseltmek için, yerlileri besiyeye alıp, bunların sürüde bırakılması gerekir. Birkaç yıllık uygulama sonunda, kültür kanı taşıyan hayvanları da besi hayvanı olarak kullanmak olasıdır. Ancak bazı bilim adamlarının «melezler damızlık materyal olarak kullanılmaz, bunlarda açınım olur» gerekçesi ile; besiyeye melezlerin, hatta saf kanların kullanılmasının tercih edilmesi önerileri, kültür ırkı kanını değişik derecelerde taşıyan hayvan sayısının azalması da büyük etken olmaktadır. Esasında hangi aşamada olursa olsun, melezlerin genetik yapısında kültür ırkının genleri vardır, yerlilerimizde ise hiç yoktur.

3. Uygun olmayan çevreye kültür ırkların sokulması

Hayvancılığı geliştirme ve kırsal kalkınma projelerinde de öngörülen hedeflere ulaşıldığı iddia edilemez. Zira proje

uygulamasını, projeye sokulan bölgelerdeki küçük aile işletmeleri bazında irdelenmemiş, genel proje prensipleri esaslarında ele alınmıştır. Bu nedenle işletmelere verilen saf ve melez hayvanlarda bakım, besleme, mer'alama, barındırma ve sağlık uygulamaları bir uyumsuzluk, buna bağlı olarak ta, verim düşüklüğü ortaya çıkmıştır. Yukarıda ortaya konan faktörler bakımından bilinçlendirilmeyen işletme sahiplerinden, kültür hayvanlarına gerekli ortamı sağlaması beklenemez. Bir yöreye getirilecek kültür ırkı hayvanlarında iklime ve çevreye yeteneği dikkate alınmalıdır. Daha başka bir deyimle; getirilecek hayvanların yetiştiği yerdeki çevre koşulları ile, getirileceği yerdeki koşullarda bazı yeterli ortak noktalar bulunmaktadır. Yeterli yemi; hijyenik koşullara sahip bir barınağı; bulaşıcı etmenlerden arınmış bir mer'ası; gerekli rasyonu düzenleme bilgi ve yeteneğine sahip işletmecisi olmayan bir yere bu tip hayvanları getirmek, daha başlangıçta başarısızlığı kabullenmek demektir. Yapılacak iş, işletmeleri sahip oldukları koşullara göre sınıflandırıp, işletme koşullarına uyacak hayvanı yetiştirmesine fırsat ve olanak sağlama ve her türlü desteği vermektir.

4. Kredi faizlerinin yüksekliği

Hayvancılığı geliştirmede kullanılacak kredilerde yüksek oranlı faiz uygulamaları bu başarısızlıkta önemlidir. Esasında düşük oranlı ve uzun ödeme vadeli olarak gelen dış kaynaklı krediler de, üreticiye aktarıldığında faiz oranı yükselmektedir. Kaldığı bunu da her işletme sahibi alamamaktadır. Ekonomik güçten yoksun işletmelerini bundan gereği gibi yararlanamaması sonunda, başvurabileceği finans kaynağı onu daha fazla borçlanmaya itmektir. Son uygulama ile düşürülen faiz oranı, hayvancılık sektörü için gene de yüksektir.

Yukarıda çok kısa açıklamalarla değinilen uygulamaların herbiri, esasında ayrı bir makale konusu olacak kadar önemli ve kapsamlıdır. Ancak burada güdülen gaye, varolan uygulamaların bazılarında bize göre ters olan durumu ortaya koymak ve ilgili kamu kuruluşlarının konu üzerine eğilmelerini sağlamaktır.

Bakanlığın hayvancılıkta izliyeceği yolu ve uygulayacağı aşamalı programları saptamada, bu konularda çok uzun yıllardır uğraş veren, bazı birikimlere sahip, deneyimli Ziraat ve Veteriner Fakülteleri ile oluşturacağı bir üst düzey danışma kurulundan yararlanmasında her bakımdan fayda vardır.